

"Gewoon doen!"

DE KRACHT VAN DIFFERENTIATIE IN TAALONDERWIJS NEDERLANDS

In het taalonderwijs krijgen leerlingen nog te vaak opdrachten voorgeschoteld die weinig ruimte laten voor een gedifferentieerde aanpak en die tegelijk te ver afstaan van de leefwereld van de leerlingen. Als we de individuele taalontwikkeling van kinderen ernstig willen nemen, is het nochtans belangrijk om kinderen de ruimte te laten talige situaties op hun eigen manier te benaderen. In wat volgt, zullen we een aantal werkvormen bespreken die differentiatie mogelijk maken door meer aan te sluiten bij de leefwereld van leerlingen. **Mathias Charlie**

Hoe kunnen we in het hedendaagse taalonderwijs optimaal rekening houden met de verschillen tussen kinderen? Een eerste belangrijk punt daarbij is dat we moeten vertrekken vanuit het dagelijkse doen en laten van onze leerlingen. Als we willen dat ons taalonderwijs kinderen handvatten aanreikt om in het dagelijkse leven talig te functioneren, vertrekken we ook het best vanuit het dagelijkse leven van die kinderen. Dat heeft gevolgen voor de manier waarop de verschillende vaardigheden (lezen, schrijven, luisteren, spreken) aan bod komen. In het dagelijkse leven doen we namelijk doorgaans een beroep op verschillende vaardigheden tegelijk, terwijl die vaardigheden in het onderwijs nog te vaak apart behandeld worden. Hoewel het ook zinvol kan zijn om de verschillende vaardigheden apart te oefenen, is het zeker ook waardevol om ze te combineren in één oefening. Hieronder geven we een aantal suggesties om dat te doen.

1. LEZEN, SPREKEN EN LUISTEREN: LEZEN UIT NIEUWSGIERIGHEID

In het thema Te land, te water en in de lucht onderzoeken de leerlingen uit het vierde leerjaar hoe mensen zich in de wereld verplaatsen, zowel in het heden, het verleden als in de toekomst. Om te beginnen stelt de juf samen met de leerlingen een aantal onderzoeksvragen op. Enkele voorbeelden van vragen over dit thema zijn:

- Welk voertuig is het snelste ter wereld?
- Welk voertuig is het meest vervuilend?
- Waarom rijden treinen links?
- Waarom zijn alle taxi's in New York geel en hebben ze geen andere kleur?
- Wie heeft het gps-systeem bedacht?
- Zullen auto's in de toekomst zichzelf besturen?
- Waarom zitten er in vliegtuigen zwemvesten en geen parachutes?
- Waarom hoor je een knal als een vliegtuig door de geluidsmuur breekt?

De juf laat de leerlingen dan elke dag een kwartier lezen over die onderzoeksvraag waar ze zelf het meest benieuwd naar zijn. Ze kiezen daarvoor zelf welke boeken en media ze willen gebruiken. Vervolgens mogen de leerlingen hun ont-

Over de auteur

**MATHIAS
CHLARIE**

is pedagogisch begeleider bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen voor de regio West-Vlaanderen.

dekkingen op de wand schrijven of tekenen. Op het einde van de week vertellen de leerlingen aan elkaar wat ze over hun onderzoeksvraag te weten gekomen zijn.

2. LEZEN, SPREKEN EN LUISTEREN: DE THEMATISCHE BOEKENKRING

In een thematische boekenkring staat niet het AVI-leesniveau van de leerlingen centraal, maar wel de thematiek van de boeken. In overleg met de plaatselijke bibliotheek worden boeken van verschillende leesniveaus en verschillende genres bijeengebracht in een themakoffer. Mogelijke thema's zijn pesten, verliefdheid, afscheid, armoede, vrede, milieu of gezondheid. Dagelijks mogen de leerlingen een kwartier vrij lezen, en kunnen ze zich onderdompelen in een bepaald thema. Op het einde van de week (of een langere periode) krijgen de leerlingen in een afsluitende praatronde de kans om elkaar over hun leeservaringen te vertellen. Op die manier leren ze hun eigen gedachten en gevoelens onder woorden te brengen, en te delen met anderen.

3. SCHRIJVEN: HET EIGEN VERHAAL VAN DE LEERLINGEN

Ides Callebaut, gewezen lerarenopleider Nederlands, klaagt de achterhaalde traditie van de klassieke nieuwjaarsbrief aan, waarbij leerlingen een tekst moeten overschrijven, om die dan voor te lezen aan hun familie. Volgens hem ontzeg je met zo'n nieuwjaarsbrief kinderen een eigen mening, gedachte en wens. Bovendien lijkt het alsof je kinderen op die manier niet in staat acht om hun eigen gedachten en wensen te verwoorden. Nog te vaak komen in ons basisonderwijs schrijfp opdrachten voor waarbij geen plaats is voor de eigen mening van de kinderen, of waarbij de kinderen enkel de door de leerkracht gewenste boodschap moeten reproduceren. Leraren differentiëren bij dat soort opdrachten vaak enkel door te variëren in de lengte van het werk. Nochtans is differentiatie bij schrijfp opdrachten ook mogelijk door de leerlingen te stimuleren hun eigen verhaal te vertellen. Om dat te bereiken, zullen sommige leerlingen wel meer begeleiding nodig hebben dan andere.

CONCLUSIE

Hoewel weinig leraren blind zijn voor de verschillen tussen leerlingen in hun klas, differentiëren sommige leraren nog op een manier die ver afstaat van de leefwereld van hun leerlingen, en van de manier waarop leerlingen in die leefwereld communiceren. Om daaraan tegemoet te komen, hebben we hier een aantal werkvormen besproken om meer aan te sluiten bij de leefwereld van leerlingen, waarbij verschillende vaardigheden niet geïsoleerd, maar net gecombineerd aan bod komen. Door bovendien samen met de leerlingen het belang de schrijf- of spreektaak te motiveren en de evaluatiecriteria af te spreken, kunnen de leerlingen achteraf zelf beter inschatten wat ze nodig hebben om bepaalde doelstellingen te bereiken. Zo leren ze zichzelf en hun talige mogelijkheden beter in te schatten en kunnen ze gericht oefenen op hun eigen taalontwikkeling. Differentiatie wordt op die manier geen bijkomende, complexe opdracht, maar zit ingesloten in de manier waarop we de taalontwikkeling van kinderen benaderen.

Het is niet alleen belangrijk om te vertrekken vanuit de leefwereld van de leerlingen en om verschillende vaardigheden te combineren, het is ook van belang om feedback te geven waar de leerlingen ook effectief uit leren. Om hen optimaal te laten leren uit de feedback die ze krijgen, is het essentieel om *op voorhand* de criteria voor evaluatie af te spreken met de leerlingen. Zo weten de leerlingen waar ze op moeten letten. Het is overigens perfect mogelijk, en zelfs aan te bevelen, om te differentiëren in die criteria: sommige kinderen focussen bijvoorbeeld beter op één aspect, terwijl andere leerlingen meerdere doelen in het oog kunnen houden. Een handige manier om differentiatie in taalvaardigheid te realiseren is aan de hand van een criteriumrooster. Een voorbeeld van zo'n rooster is terug te vinden op onze website: www.tijdschriftfons.be.

Concreet bevat een criteriumrooster een aantal elementen, die bij voorkeur samen met de leerlingen worden uitgewerkt:

- een duidelijke opdracht (een schrijftaak en/of een spreektaak);
- een overzicht van wat de leerlingen moeten kennen en kunnen om de opdracht uit te voeren, en van de hulpmiddelen die ze daarbij mogen gebruiken;
- een overzicht van de verschillende doelen die de leerlingen moeten bereiken, toegespitst op de opdracht (eventueel met de te behalen score erbij). Daarbij kan al gedifferentieerd worden;
- een overzicht van de praktische richtlijnen in verband met de opdracht, telkens toegespitst op de talenten van en uitdagingen voor elke leerling. Daarbij kan gewerkt worden met pictogrammen, die de leerlingen dan zelf kunnen aankruisen, in functie van de begeleiding die zij denken nodig te hebben. In de tabel hieronder zijn een aantal voorbeelden terug te vinden;
- enkele vragen om achteraf te kunnen reflecteren over de opdracht: hoe is die gegaan, en hoe kwam dat? Wat zou je de volgende keer eventueel anders doen?

TIJD

De leerkracht geeft aan hoeveel tijd er voorzien is om de taak kwaliteitsvol af te werken.

Differentiatie:

- Leerlingen kunnen die tijd inkorten, als ze denken dat ze sneller klaar zullen zijn dan voorzien. Die leerlingen geven ook aan hoe ze de vrijgekomen tijd zullen aanwenden.
- Leerlingen kunnen ook motiveren waarom ze meer tijd nodig zullen hebben dan voorzien.

ZELFSTANDIGHEID

Kinderen die dit pictogram aankruisen, vragen een helpende hand aan de leraar of een klasgenoot. Hierbij blijft het belangrijk om steeds maximale zelfstandigheid na te streven.

HOEVEELHEID

Het kan zinvol zijn om voor bepaalde leerlingen de opdracht te beperken in hoeveelheid. Let wel: de doelstelling moet behouden blijven voor alle leerlingen! Enkel de lengte van de schrijfp opdracht of de duur van de spreekopdracht kan worden aangepast.

MOEILIKHEIDSGRAAD

Vaak is het mogelijk om hetzelfde schrijf- of spreekdoel op een moeilijker of makkelijker niveau aan te bieden. Dat kan bijvoorbeeld door de context dichter bij de leefwereld van bepaalde leerlingen te brengen.

Meer lezen?

Je vindt een aantal leestips op onze website.